

ANTIČNA KULTURNA TRADICIJA

Homerjeva epa Iliada in Odiseja nas seznanjata z najstarejšim obdobjem grške zgodovine. Grki so sami sebe im. Heleni, svojo državo pa Helada.

Grki –Ahajci so razvili prvo visoko kulturo na Mikenah (središče). Oni so tudi premagali Trojance.

<p><i>Grki kot začetniki demokracije in oblikovalci temeljev evropskega kulturnega in umetnostnega izročila</i></p>
--

1) Grška polis kot središče:

- Političnega,
- gospodarskega,
- verskega,
- kulturnega,
- pravosodnega.
- socialnega,
- vojaškega,
- upravnega življenja stare Grčije.

Polis- 8. st. pr. Kr.

Zavest o enotni državi je bila Grkom vedno tuja. Ustanavljali so mestne državice –polis, v katerih so si uredili življenje po svojih merilih. Prvi polis so nastali v Mali Aziji, kasneje je tako organiziranje Grške družbe postalo splošno.

Kako nastajajo polis?

- Ob vzpetinah ali akropolah (utrdba), zaradi obrambe/zaščite. Na vzpetinah se najprej naselili kralj in plemstvo, potem obrtniki in trgovci, na mesto se navežejo še okoliški prebivalci –kmetje.
 - Z združevanjem manjših naselij. Agora –mestni trg –središče vsake polis.
- V Grčiji je nastalo veliko majhnih polis, za vse polis je bila značilna razdrobljenost/partikularizem. Polis niso razvile občutka medsebojne povezanosti.

Vzroki za razcepljenost:

- težko prehodna pokrajina
- prepričanje, da je velika država neučinkovita (Platon –pravi, da je idealen polis s 5040 prebivalci, s takim številom prebivalcem, bi imel vsak posameznik možnost za odločanje)
- različna plemena (zavest o pripadnosti različnim grškim plemenom je vseskozi močna)

Mestne državice so se medseboj razlikovale:

- različna velikost polisa (po površini od 100 km² naprej –Šparta 8400 km², Atene 2550 km²)
- gospodarska različnost
- v družbeni in politični ureditvi
- v kulturnih dosežkih
- po denarju, koledarju, merah in utežeh, čaščenju kraljevih božanstev...

2) **Kaj je Grke povezovalo (konstruktivni elementi)?**

- o skupen jezik
- o Homerjeva epa Iliada in Odiseja
- o Olimpijske igre (776 pr. Kr.–394 po Kr.)
- o verske svečanosti, npr. v Delfih (boginja Piti)
- o skupen boj proti Helenom-Perziji

3) **Avtarkija**-gospodarska samozadostnost

Avtonomija-samouprava

Elefterija-zunanje politična neodvisnost

Vsak polis je bila zaključena upravna, politična in gospodarska enota, prizadevala si je za lastno avtarkijo, avtonomijo in elefterijo.

ATENE

Oblikovanje atenske demokracije

Začetnik atenske demokracije je bil **DRAKON** (7. st. pr. Kr.), ki je prvi zakone zapisal (621 pr. Kr.) in tako onemogočil njihovo smovoljno razlaganje, odpravili so krvno maščevanje. Bili so strogi (Drakonski zakoni-krvavi zakoni).

SOLON njegov vzpon je povezan s političnimi problemi mesta. Bil je izvoljen za arhonta. Oblast je bila v rokah aristokratov, ki so jo začeli ogrožati bogati meščani (6. st. pr. Kr.). Čas propadanja kmetov (zaradi uvoza cenenega žita). Družbeni položaj so slabile vojne, visoki davki... Solon je izvedel temeljito kmetijsko reformo. Ukrepi za razbremenitev kmeta:

- o črtanje dolgov
- o prepoved zadolževanja za osebno svobodo
- o odkup kmetov na državne stroške iz suženjstva
- o uvedba zemljiškega maximuma (da bi preprečil kopičenje posesti v rokah posameznikov)

Solonove politične reforme-**TIMOKRACIJA**-razdelitev prebivalstva po premoženju. Prebivalstvo je razdelil na 4. razrede petstomernike, viteze, zeugite (**SVET ŠTIROSTOTIH-Bule**, po 100. iz vsake **FILE** (občine)) in tete. Bule je odgovoren za pripravo zakonskih predlogov. Državo sta vodila **ARHEOPAG** in 9. **ARHONTOV**, ki pa so bili izvoljeni samo iz 1. razreda. Solon je ustanovil še **POROTNO SODIŠČE**, v katerem so še sodelovali teti. Posledice Solonovih reform:

- o zmanjšajo moč aristokracije
- o položaj posameznika je bil odvisen od sposobnosti in ne od privilegijev
- o boastvo je postalo merilo uspeha
- o reforme so pospešile razvoj obrti in trgovine
- o atensko družbo je naredil bolj humano

TIRANIJA (diktatura)- človek vlada brez ustave. Sprva ni imela slabega pomena kot zdaj. Tiran je prišel na oblast s silo in se z oblasti ni hotel umakniti, na oblast je prišel s pomočjo nižjih slojev, katerim so prej obljubili politične svoboščine. Skrbeli so za razvoj obrti in trgovine in s tem izboljšali življenje. Z ugodnimi posojili so podpirali kmete in tako zaustavili beg iz podeželja v mesta. Obrtnike pa so zaposlovali pri velikih javnih gradnjah (mostovi, ceste, pristanišča, prekopi, svetišča, mestna obzidja...). zmanjšajo moč aristokraciji in pospeševali razvoj srednjega sloja. Mnogi tirani so bili izobraženi ljudje, med sedmimi modrimi so bili trije. Pospeševali so znanost in kulturo. Tiranijo je nadomestila vlada ljudstva-

demokracija. Primer tirana: PIZISTRAT (560 pr. Kr.), na oblast je prišel z zvijačo. Bil je blag tiran, pod njegovim vodstvom je mesto doživelo vojaški in politični napredek. V veljavi je ostal Solonov sistem, le da ga je vodil sam. Ukrepi s katerimi je podpiral kmete:

- o dajanje posojil kmetov
- o vnaprejšje odkupovanje njihovih pridelkov
- o znižanje kmečkih bremen
- o znižal davke

Pizistratovi ukrepi za obrtnike in trgovce:

- o javna dela
- o močno razširil trgovino-izdal nove kovance (z motivi sove in boginje Atene)

Pospeševal je umetnost in literaturo (v njegovem času naj bi Homerjeva epa dobila dokončno podobo). Bil je 1. atenski državnik, ki se je ukvarjal z zunanjo politiko. Nasledila sta ga sina HIPIJ (izgnan iz Aten) in HIPARH (bil je ubit). Leta 510 pr. Kr. Je bil v Atenah odpravljena tiranija.

KLISTEN (509 pr. Kr.) je začel izvajati nove reforme, njegove reforme:

Namesto 4. starih fil je ustanovil 10. novih fil. Atensko polis je razdelil na 3. dele (mesto, zaledje in obalo). Vsakega od teh delov na še 10. enot. S tem je zamenjal družbeni sestav fil in odpadla je delitev prebivalstva na razrede (vsi državljani so bili izenačeni). Končala se je timokratska ureditev države. Iz sveta 400 je nastal svet 500 (iz vsake file po 50. članov). S tem je arheopag izgubil veljavo!!! Da se ne bi tiranija vrnila več, je Klisten uvedel *OSTRAKIZEM* oz. *ČREPINJSKO SODBO*.

PERIKLEJ (495-429 pr. Kr.)

Atenska demokracija je bila sužnjelastniška, to pomeni, da je izvršna sodna in zakonodajna oblast pripadala vsem 20. let starim moškim državljanom. Organizirani so bili v ljudski skupščini, sestavljali so le 20-30% prebivalstva. Ženske, tujci, sužnji v politiki niso odločali!!! Atenska demokracija je dosegla zlato dobo s Periklejem. Periklej je bil *STRATEG*-vojskovodja. Stratege se je volilo vsako leto, volila pa jih je ljudska skupščina –zato temu obdobju pravimo Periklejeva doba. Oblast v državi so prevzeli ljudska skupščina, svet 500-Bule, porotno sodišče. Ljudska skupščina: odlošali so o vseh pomembnih zadevah polisa, nadzirali so upravni aparat in volili stratege, nadzirali državne uslužbence, odločali so o vojni in miru, sprejemali zakone. Skupščina se je sestajala vsake 10. dni.

Bistvene značilnosti atenske demokracije:

- o plačane državne letne službe (1. leto, razen strateg)
- o dnevnic za udeležence sej ljudske skupščine in porotnega sodišča
- o nosilce državnih služb so izbrali z žrebom
- o vladavina demosa (preko ljudske skupščine in porotnega sodišča in bule)
- o izključene ženske, sužnji in tujci
- o za delovanje nove državne ureditve je bilo potrebno veliko denarja. Periklej si ga je zagotovil iz denarnih sredstev *ATIŠKO-DELSKE ZVEZE* (ustanovljena je bila z namenom boriti se proti Perzijcem, financirala se je s prispevki držav brez lastne mornarice, višino prispevka so določile Atene, Periklej je leta 454 pr. Kr. prenesel sedež blagajne iz otoka Delos v Atene)
- o gospodarska moč (blagovno-denarno gospodarstvo; Atene so imele pomorsko trgovino)

o demokracijo so omogočili sužnji, meščani pa so se ukvarjali s politiko; dosežek demokratične ureditve je bila naprava za žrebanje; večino služb so določili z žrebom, da bi zmanjšali možnost podkupovanja

Pomanjkljivosti atenske demokracije:

- o političnih pravic niso imele ženske, tujci in sužnji (70.000)
- o ni bilo prave osrednje oblasti, zato so se v mestu pojavili *DEMAGOGI* –politiki, ki so s sladkimi besedami vodili ljudi glede na trenutno razpoloženje
- o nedodelana sodišča; ker je zakone sprejemalo vse ljuustvo so se zakoni hitro spreminjali, sodbe so bile odvisne od trenutnega razpoloženja ljudi v mestu

Atene v Periklejevem času:

Demokracija je sprostila kulturno ustvarjanje (gradbeni projekti). Atene so postale kulturno središče, najlepše antično mesto. Gradnja Partenona (tempelj, ki je bil posvečen boginji Ateni). Periklejevi sodobniki: Sokrat, Herodot (oče zgodovinopisja), Tukidid, Sofoklej. V Atenah so ustvarjali dramatiki: Ajshil, Cevrupid (traged), Aristofan (komedijograf). Filozofija: Protagora (sofist), Sokrat, Platon (Država), Aristotel (usanovil šolo Licej). Zgodovina: Ksenofont, Polibij. Kiparstvo: Fidijs (kip Atene, Zeusa), Miron (metalec diska). Medicina: Hipokrat (Hipokratova zaprisega).

ŠPARTA

Na Peloponezu v Lakoniji (lakonski odgovor –hiter in jednat). Znana po svoji strogi vojaški ureditvi. To je potrdil legendarni zakonodajalec Likurg, ki je v 8. st. pr. Kr. uvedel ustavo (*VELIKA RETRA*). Po veliki retri sta bili na čelu države:

- o svet starešin ali *GRUZIJA* (28 članov)
- o ljudska skupščina ali *APELA*
- o Efori (5 Eforov)
- o 2 kralja

SVET STAREŠIN: najpomembnejša naloga je pripravljanje zakonov za ljudsko skupščino, čuvala ustavno ureditev, opravljala naloge sodišča.

LJUDSKA SKUPŠČINA: je potrjevala ali zavrgla zakonske predloge Gruzije (z vzklikanjem so potrdili ali ovrgli).

EFORI: čuvati in nadzorovati politični sistem v državi

2 KRALJA: imela poveljstvo nad vojsko

Politično je imela aristokratsko ureditev in je bila vojaško organizirana država.

Špartanska družba:

Ločena na 3. razrede:

- o Spartiati (potomci Dorcev) najvišji razred, uživajo politične in osebne pravice, so vladujoči razred, ki pazi, da ne bi bilo sprememb. Zato so izjurjeni vojaki, živijo od kosa zemlje, ki jim jo obdelujejo Heloti.
- o Perioiki so bili osebno svobodni, toda brez političnih pravic. Ukvarjajo se z obrtjo in trgovino, včasih tudi s poljedelstvom.
- o Heloti (pokorjeni Ahajci) državni kmetje ali sužnji, bili so najštevilnejši, poleg svoje zemlje so obdelovali zemljo še Spartiatov. Bili so brez političnih pravic in posebnih pravic. Država je gospodovala nad njihovim življenjem in smrtjo. Lov na Helote – kriptije.

Razlike med Atenami in Šparto:

- o Gospodarski (Šparta je bila usmerjena v živinorejo in poljedelstvo. Atene pa v pomorsko trgovino in v obrt.)
- o Vojaški (Šparta- pehotna kopenska sila, nepremagljiva na kopnem, Hopoliti (vojaki), ščit, oklep, sulica. Falange –strjena vrsta vojakov. Atene –pomorska vojaška sila (boljše ladjevje), fiera –ladja s 3. vrstami veslačov.
- o Špartanci imajo Peloponeško zvezo, Atenci pa Atiško –delsko zvezo.
- o Politični (Šparta-aristokratska ureditev, Atene pa demokratsko.)

Grška razdrobljenost in kulturna enotnost grškega sveta

Grška kolonizacija

Preseljevanje, izseljevanje (750-550 pr. Kr.) Grkov iz matičnih polis v nove pokrajine im. KOLONIZACIJA.

Vzroki:

- o Naraščanje prebivalstva oz. prenaseljenost, število prebivalstva v 8. st. je začelo hitro naraščati.
- o Družbeno razslojevanje, pomanjkanje obdelovalne zemlje, ki ne more zadovoljiti vseh potreb prebivalcev. Obdelovalno zemljo si prisvajajo aristokrati, na podeželju posest deduje samo prvorojenec, ostali morajo najti si sami svoj kos kruha.
- o Politični problemi: tiranija (mnogi ljudje se s politiko tiranov ne strinjajo, zato si poiščejo novo domovino), so tudi medstrankarski spori (med ljudstvom in plemstvom).
- o Socialni problemi (nemiri, revščina, slabe letine, prevelika zadolženost, izguba zemlje, lakota...)
- o Trgovski značaj (Grki iščejo surovine, ki jih v Grčiji ni, še posebej kovine, kot so zlato, železo...)

Smer kolonizacije:

- o Obale zah. Sredozemlja (obale Sicilije (Sirakuze), J Italija (Tarent, Neapelj, Kime). To je Velika Grčija (zaradi veliko kolonij).
- o Obale J Francije (Marsilija (današnji Marseille))
- o Obale J Španije (naseljevanje na zah. so ogrožali Feničani in Etruščani)
- o V Sredozemlje in na S Afriško obalo (Ciper, Navkratis (delta Nila), Tanis)
- o Kolonije na obalah Črnega morja- gostoljubno morje (za kolonizacijo zaslužen Milet, te kolonije so bile revnejše in slabše ravite od kolonij na zahodu. Njihov razvoj je ogrožalo barbarsko ljudstvo Skiti. Matično domovino so oskrbovali z žitom, kovino, sužnji, lesom...)

Največ kolonij so ustanovili polisi Korint, Megara, Milet, Fokaja. Na začetku so kolonije ustanavljali neorganizirano potem pa načrtno. V 6. st. se je grška kolonizacija ustavila, ko so jih 540 pr. Kr. v bitki pri Ataliji premagali Kartazani in Etruščani.

Ustanavljanje kolonij:

Kolonije se politično neodvisne, gospodarsko in kulturno povezane. Pri ustanavljanju kolonij so imele najbolj pomembno vlogo Delfe. Nova kolonija je postala politično samostojna (razvije svojo zakonodajo, ki so bile zapisane v ustavi –uradniški aparat, denar, kultura). Z matično državo je ostala še naprej povezana po verskih običajih, Olimpijskih igrah, kulturi, jeziku in trgovskih stikih. Če je bila matična država ogrožene so ji kolonisti priskočili na pomoč.

Spremembe, ki jih je kolonizacija povzročila na Sredozemlju:

- o Povečana trovina, še posebej keramika,
- o širjenje grške religije,

- o širjenje oljke,
- o pisava,
- o denarno gospodarstvo,
- o nova estetska merila,
- o mestni način življenja,
- o namakalne in izsuševalne naprave.

Spremembe, ki jih je kolonizacija povzročila med Grki:

- o Grki pridejo v stik z novim blagom (tkanine, dišave, nakit)
- o V umetnosti prevzamejo frise (okras stene z reliefi).
- o Vplivi v filozofiji.
- o Iz Egipta prevzamejo kamnito arhitekturo.

Posledica kolonizacije:

- o Gospodarske (Gospodarstvo se je razvijalo hitro. Med kolonisti in Grškimi polisi se je razvila živahna menjava. Kolonisti so izvažali iz Grčije keramiko, vaze, tkanine.
- o Kulturne (Kolonisti so Grkom posredovali kulturne dosežke starih civilizacij (Egipt je vplival na arhitekturo, kiparstvo). Tako je postalo Sredozemlje žarišče ove kulture iz katere se je kasneje razvila evropska.

Sodelovanje in rivalstvo med Grškimi polis

Antagonizem med Šparto in Atenami, sodelovanje med Grškimi polisi le v času Grško – perzijskih vojn (zač. 5. st. pr. Kr.).

- 490 Maratonsko polje
- 480 bitka pri Termobilah
- 480 pomorska bitka pri Salmini
- 479 pri Platajah
- 479 pri Mikali v Mali Aziji

Hegemonija Aten:

Aristid je leta 477 pr. Kr. ustanovil Atiško –delsko zvezo z nalogo boriti se proti Perzijcem. Antika je postala najbogatejša na Grškem, borila se je proti aristokratski uredbi Peloponeške zveze s Šparto na čelu.

Nasprotja med Atiško in Peloponeško zvezo:

(2. polovica 5.st.)

Peloponeška vojna (431-400 pr. Kr.), glavni razlogi za vojno:

- o Vzpon Aten v močno silo je bil glavni vzrok za vojno (blagajna v Atenah) in strah Šparte, da bo izgubila svoj položaj.
- o Gospodarski: Atene so hotele razširiti trgovanje v zah. Sredozemlje ter Korintu odvzeti Siciljo. Iguba Sicilije bi bila gospodarska nesreča na Peloponezu.

Povod za spopad so kmelu najdlji: nasprotovanje med aristokrati in demokrati na Krfu. To je v pripeljalo v vojno med Krfom in Korintom. Prebiavalci Krfa so poiskali pomoč v Atenah, Korint pa v Šparti. Ta prepir se je prenesel med Atene in Šparto. Špartanci so zahtevali razpustitev Atiške zveze. Periklej to odkloni, saj misli, da Šparta ne bo zdržala vojne. Tako se začne Peloponeška vojna.

1. del spopada: (431-421 pr. Kr.) vojno so začeli Špartanci s plenjenjem po Antiki. V Atenah izbruhne kuga (umre Periklej).
2. del spopada: (415-413 pr. Kr.) odprava na Sicilijo, vodili so jo Atenci, kajti zmaga bi prinesla trgovinski primak Atenam. Atene so doživele najhujši poraz v svoji zgodovini.

Atene izgubijo vojno leta 404 pr. Kr.

Telebanska hegemonija:

V začetku 4. st. pr. Kr. so se Tebe dvignile, ki so obvladovale Grški svet 10. let. Leta 362 pr. Kr. jih je v bitki pri Matineji na Peloponezu premagala atensko –špartanska vojska. Obe strani sta bili zaradi spopadov oslabljeni in iz S je Grški svet že ogrožala Makedonija. Leta 338 pr. Kr. so Makedonci premagali Grke pri Itajoreji (Alaksander Veliki).

Kulturno izročilo in njegov vpliv na kasnejša obdobja

Grški temelji za evropsko umetnost:

- o arhitektura: 3. stili –Dorski, Jonski, Korintski;
- o slikarstvo: slikali so na platno, stene, keramične posode; slikarja- Polignot, Apel
- o kiparstvo: Fidija, Miron, Poliklet
- o literatura: epika –Homer (Iliada in Odiseja)
 - lirika –Sapfo
 - dramatika –Ajshil, Sofoklej, Evripid (traged), Aristofen (komed), Menader; Z dramatikom je povezano gledališče. Gledališče v Epidauru (14.000 gledalcev). Iz zborovskega petja v čast Dionizu se je v 6. st. pr. Kr. razvila grška tragedija. Igralci samo moški.
- o filozofija: (7-6 st. pr. Kr.) jonski materialistični filozofi- Tales, Heraklit, Demokrit (prvotno so iskali v materiji- voda, zrak, plin); Sofisti so zanimanje preusmerili od narave k človeku, takšnemu kakršen je. Človek je merilo vseh stvari, resnic jetoliko kolikor je ljudi. Idealistična filozofija: Sokrat je našel resnico, menil je da so naravni zakoni večni, za njimi stoji zakonodajalec- bog. Platon je odprl šolo akademijo, učil je, da je ideja prvotna, materija pa drugotna. Njegovo delo je Država. Aristotel je ustanovil šolo Licej, kjer je bil poudarek na logiki. Priznal je oba nadzora. Helenizem -po Aleksandru (300-30 pr. Kr.). Stocizem pravi, da je treba mirno in brezčutno prenašati strasti in čustva. Pri epikurejstvu sta sreča in čutno uživanje največja smotra v življenju.

Religija –Grških 12. vrhovnih božanstev (njihova religija je bila politeistična). Božanstva so bila po človeški podobi (antropomorfizem). Ljudje smrtni, bogovi nesmrtni, prebivali so na gori Olimp in bili so hierarhično razporejeni.

Rimska kulturna tradicija in vpliv na kasnejši evropski razvoj

doba kraljev 753-509 pr. Kr.

doba aristokratske republike 509-30 pr. Kr.

doba cesarstva 30 pr. Kr.- 476 po Kr.

Grški in Etruščanski vpliv:

a) Grški vpliv:

Z grško kolonizacijo so bili na Apeninskem polotoku uvedene mnoge kulturne dobrine in znanstveni dosežki Grkov. Grški kulturni vpliv na Rimljane:

- o filozofija
- o božanstva...

b) Etruščanski vpliv na Rimljane:

- o gladiatorske igre

- o dirke z vozovi
- o gradnja cest
- o vodovodi
- o mostovi (lok)
- o prekopi
- o bili so spretni vgradnji obokov, kupol
- o srkofag
- o nekropole (pokopolišče)
- o triumfi (zmagoslavni pohodi)
- o butara s sekiro kot znamenje oblasti (facis)
- o razni verski obredi, prerokovanja
- o Od Grkov so Etruščani prevzeli pisavo (Grki pa od Feničanov) in jo posredovali Rimljanom.
- o Etruščani so bili v tesnih kulturnih stikih z Grki, Grške vplive so sprejemali, jih preobrazili in razvili *SMONIKLO OMIKO* (samosvojo kulturo). Mnogeelemente lete je prevzela rimska civilizacija in tej civilizaciji teži današnja.
- o Pri Etruščanih je imela enska pomembno vlogo, bila je globoko cenjena in spoštovana, lahko se je udeležila javnega življenja.

Rimsko pravo:

Prvi pravni zapisi (Zakonik XII. plošč –450 pr. Kr., nastal v obdobju aristokratske republike) ter zagotovitev pravic plemstvu in plebejcem. Eden najpomembnejših dosežkov je rimsko pravo, leta 450 pr. Kr. so v Rimu dobili najstarejše pravne zapise na 12. bronastih ploščah, ki so jih v glavnem rimskem trgu (forumu) postavili na ogled vsem prebivalcem Rima. V teh zakonih je bilo združeno zasebno, družinsko, dedno pravo. V Rimski republiki je zkonске predloge dejal senat, potrditi pa jih je morala ljudska skupščina. Pretor je bil odgovoren za izdajanje pravice v Rimu. Ko je cesar Karakala leta 212 podelil rimsko državljanstvo vsem svobodno rojenim v cesarstvu je rimsko pravo začelo veljati tudi za tujce. Zakon, ki ga je izdal, se je im. *CONSTITUTIO ANTONINIANA*.

Razmere v Rimski državi, ki so vplivale na nastanek 1. Rimskih zakonov:

- o Boj med patriciji in plebejci za politično in družbeno enakopravnost (plebejci so imeli le državljsanske dolžnosti –vojaška in davčna obveznost).
- o Nezadovoljstvo plebejcev, zaradi oblasti patricijev.
- o Sodstvo je bilo v rokah patricijev.
- o Podrejen položaj plebejcev v Rimski družbi.

Vzroki in pomen postopne izenačitve državljsanskih pravic plebejcev in patricijev:

- o Z razvojem trgovine se je povečala moč plebejcev.
- o Plebejci so se čutili zapostavljene v primerjavi s patriciji.
- o Novo osvojeno ozemlje (ager publikus) so razdelili med patricije.
- o Plebejci –kmetje so se čedalje bolj zadolževali.
- o Plebejci so se začeli izseljevati iz mesta, to bi lahko bilo usodno za Rim, saj so predstavljali večino prebivalstva in vojske.

Kaj so dosegli?

- o Da so smeli voliti 2. svoja zastopnika (ljudska tribuna) –zastopnika plebejcev oz. ljudstva, njihov način delovanja:
 - S svojima glasovoma sta lahko ovrгла vsako odločitev senata, konzolov in ljudske skupščine, če je ta sprejela v škodo ljudstva.

- Imela sta pravico *VETA* (ugovor), z veto prepričujejo sklepe in odloke višjih državnih uradnikov.
 - o Plebejci so dosegli pravico do svojega zbora, to je bila ljudska skupščina.
 - o Dosegli so, da so se zakoni zapisali.
- Pomen: plebejci so si izbojevali pravo in politično enakopravnost, ne da bi spremenili družbeni red oz. plemstvu odvzeli vodstvo. Korist so imeli le bogati plebejci, oblikuje se novo uradniško plemstvo –*NOBILI*, osnova te politične moči je bilo bogastvo.

Ureditev življenja in sožitja Rimskih državljanov:

S pravnim sistemom in zakoni; pravna načela so ščitila sužnjelastništvo. Pisano pravo cesarske dobe je odsevalo vpliv stoične filozofije. Stoično šolo je v Atenh usanovil Zenon. Stocizem pravi, da naravo nadzoruje razum, ki je enak bogu, izraža se v usodi. V Rimski državi so idejo naravnega prava in enakosti med ljudmi uveljavili državnik Mark Tucidij Cicero (161-43 pr. Kr.), Deneka Mlajši (4-56 po Kr.), Mark Avrelij (161-180) –njegov izrek: Treba se je sprijazniti z usodo in mirno prenašati udarce.

Kontrola oblasti ali *MAGISTRATURE OBLASTI*:

Razvoj magistrature je plebejcem počasi odpiral vrata tudi do najvišjih državnih služb (npr.: *EDILA* –skrb za javne službe, *PRETOR* –sodna oblast, *KVESTOR* –nadzor državne blagajne, *CENZOR* –odvzem davkov po višini premoženja).

Arhitektura in infrastruktura

Novost Rimske arhitekture- stena, lok, kupola;

Infrostruktura- ceste, vodovod, akvedukt, kanalizacije, mostovi, upravne stavbe, svetišča (panteon), znani spomeniki Rimske kulture (Kolosej-amfiteater, cirkus Maximus);

Rimska znanost:

Geograf –Strabon (zemljevid rimskega imperija)

Zdravnik –Galen

Gaj Julij Cezar (reforma koledarja – uvedel sončno leto, ki je obsegalo 365 in ¼ dneva; julij mesec, Julijske Alpe)

Zgodovinopisci –Tit Livij, Tacit, Plinij Mlajši (delo Germanija)

Religija

Vzpon Krščanstva: cesar Konstatin I. je spoznal uporabnost krščanskega nauka, zato je leta 313 z *MILANSKIM EDIKTOM* izenačil krščanstvo z drugimi verami v cesarstvu. Cesar Teodozi je leta 381 razglasil krščanstvo za edino državno vero. Rimska in Grška božanstva:

***RIMSKA
BOŽANSTVA***

VLOGA

***GRŠKA
BOŽANSTVA***

Jupiter	bog neba, oče bogov in ljudi	Zeus
Juno	Jupitrova/Zevsova žena, boginja žensk in materinstva	Hera
Neptun	bog morja	Pojzedon
Cerera	boginja poljedelstva in rodovitnosti	Demetra
Diana	bog svetlobe, razuma, umetnosti, zdravilstva, prerokovanj	Apolon
Mars	bog vojne	Artemida
Venera	boginja lepote in ljubezni	Ares
Merkur	bog trgovine in potovanj, božanski glasnik	Afrodita
Minerva	boginja obrti, modrosti	Hermes
		Atena

Vulkan
Vesta

božanski kovač
boginja ognjišča, ognja

Hefajst
Hestija